

FÜZULİNİN DUASI

Nihad Sami BANARLI

Milletimizin, tarihte yetiştirdiği büyük adamlarla, bu arada dilimize, edebiyatımıza şaheserler kazandırmış büyük şairlerle iftiharını eski bir Türk faziletiydi. Eski Türkler böyle büyüklerini, üstelik bilerek, anlayarak, okuyarak severlerdi.

Kader bu fazileti bizden alıp başka milletlere vermiştir. Son asrın herşeyden çok başkalarına hayran yetiştirilen kozmopolit münevverleri (!) arasında bu asil duygu ve bilginin hergün biraz daha söndüğü görülüyor.

Bugün, bilmem, Türkiyede **Fuzuli**yi önce hiç tanımayanlar, sonra tanıyıp da okuyamayanlar, nihayet, okuyup da anlamayanlar yanında bir de Türk şairi saymayanlar bulunduğunu bilir misiniz?

İleri sürülen sebep bu en büyük şairimizin, eserlerini Türk diliyle değil de Arabi ve Farisi ile yazdığı iftirasıdır.

Halbuki **Fuzuli** sadece büyük bir şair birçok ilim dallarında ihtisas yapmış kudretli bir alim ve o ölçüde büyük bir mütefekkir değildir; aynı zamanda samimi bir *Türkçeci* bir **Türk dili milliyetçisi**dir. İzah edeyim:

Biz, iki asırdan beri, sözüm ona, Batı medeniyetine mensubuz. Buna rağmen, herhangi bir Batı dilini o dilin edebiyatına şaheserler kazandıracak kadar iyi bilen tek bir Türke ben raslamadım. Eskiler ise mensubu oldukları İslam Medeniyeti dillerini o dillerin en üstün seviyesinde eserler verecek kadar iyi bilirlerdi. Çünkü o devirlerde bir medeniyete **Türk** üslubuyla girmek demek en kısa bir zamanda, o medeniyetin hakim milleti olmak demektir.

Fuzulinin de Arapça Divanı, Farsça Divanı ve bu dillerle daha başka eserleri, elbette, vardır. Fakat bu şair en çok sayıda en güzel ve en üstün eserlerini mensup olduğu milletin diliyle vermiş; bunda tam bir milli hassasiyet göstermiş ve bir milli haysiyet gözetmişti.

O kadar ki **Fuzuli**, başka dillerin Türkçeden üstün oluşuna tahammül edemeyen bir milli duygu içindeydi:

*Ol sebepten farisi lafz ile çokdur nazm kim
Nazmı nazûk Türk lafzıyla igen düşvar olur.
Mende tevfik olsa bu düşvarı asan eylerem,
Nevbahar olgaç dikenden bergi gül izhar olur.*

“Farisi ile çok sayıda şiir söylenmesinin sebebi Türk diliyle **ince şiir** söylemenin güç olmasındandır. Fakat, Allah yardım ederse, ben bu güçlüğü yeneceğim! İlbahar geldiği zaman kuru dikenlerden nasıl gül yaprakları çıkmaya başlarsa, ben de diken gibi sert sanılan Türkçe ile gül yaprağı gibi ince şiirler söyleyeceğim!” demesi ve bu dediğini harikulade üstün bir sanatla yerine getirmesi bundandır.

Unutmamak lazımdır ki, **Fuzuli** hemen bütün Şark edebiyatının **gerçek şiir** vadisindeki en üstün şairidir. Yine aslaa unutmamalıdır ki, **Fuzuli** bu sözleri Türkçenin henüz yeter derecede işlenmediği bir çevrede ve XVI asırda söylemiştir. Bağdat ve çevresi gibi sokaklarında Arapça konuşulan; (devrin ilim dili Arapça olduğu için) medreselerinde Arap diliyle ders okutulan ve bunun yanında şiir denilen şey bir **mantıkut-tayr** yani bir **kuş dili** ahengindeki **Farisi** ile söylenebilir inancının atmosferi kapladığı bir yerde, tam bir Türk haysiyeti ve gururu içinde söylemiştir.

Fakat **Fuzulinin** bundan daha imanlı ve daha heyecanlı bir **Türkçeciliği** onun Kербela şehidleri için yazdığı “**Hadikatüs-Suada**” adlı eserinin önsözündedir.

Fuzuli bu yazısında bilhassa İrak müslümanları için mukaddes bir mevzu olan Kerbela vakalarını ve Kerbela şehitlerinin macerasını şairlerin hep Arapça veya Farsça ile yazdıklarını düşünür. Bu eserlerden yalnız Arap ve Acem büyüklerinin faydalanmasını Türk haysiyetine aykırı bulur. İnsan cinsinin en üstünü olduğunu söylediği ve alemi terk eden insanlığın en büyük cüzü olduğunu belirttiği Türklerin bundan mahrum bırakılmasından ciddi bir eza duyar; hatıralarını derin tazimle andığı **Kerbela şehitleri** için bu sefer **Türk dili** ile bir şehitler abidesi inşasını tasarlar. Bu arada yegane endişesini şöyle düşüncelerle söyler: “Gerçi Türk diliyle bu vakaların beyanı kolay değildir. Zira (Türkçenin henüz) birçok sözleri zayıf ve ibareleri işlenmiş değildir. Ancak ben erenlerin himmeti ile öyle umuyorum ki, bu Türkçe kitabı bitireceğim” der ve arkasından Türk Dili Tarihinin en güzel duasını söylemek için o aziz ellerini Allahına kaldırır:

*Ey feyz-resan-ı Arab u Türk ü Acem,
Kıldın Arabı efsah-ı ehl-i alem,
Etdin fusahayı Acemi İsi-dem,
Men Türk-zebandan iltifat eyleme kem.*

(“Ey Arap, Acem ve Türk milletlerine feyiz veren Tanrım! Sen Arap kavmini dünyanın en fasih konuşan milleti yaptın! Acem fasihlerinin ise sözlerini, İsa nefesi gibi, cana can katan bir güzelliğe ulaştırdın! Ben Türküm ve Türkçe söylemek istiyorum! Tanrım, benden iltifatını esirgeme!”)

Dua budur. Bu mısraları okuyanlar ilk anda **Fuzulinin** sadece Türkçe yazmak istediğini ve bunun için Allahtan yardım ve teveccüh dilediğini zannederler. Halbuki rubainin bütün inceliği **iltifat** kelimesindedir. Çünkü söz sanatında iltifat sözü en güzel en sanatlı ve en üstün bir üslupla kullanabilmek demektir. Böyle olunca **Fuzulinin** Tanrısından dilediği büyük yardım Türkçeyi hatta Arapçadan da, Farisiden de güzel ve üstün kullanma yardımudur.

Fuzuli bu asil arzusunda Allahtan yardım görmüşcesine muvaffak olmuşdur...

Bütün bu yazdıqlarımız büyük **Fuzulinin** Türk kültürünə hizmetinin binde biri değıldir. Bu hizmetler ise bugün artık bilinmiyor. Esasen büyük Türk şairlerini Türk çocuklarına tanıtmamız daha Tanzimattan beri yanlış bir tutum içindedir.

...Eski Türk edebiyatını lekelemek hatası Tanzimat devrinde başlamışdır. Her türlü ciddi tedkik, bilgi ve tenkid değerlerinden mahrum bu Tanzimat yıkıcılığı bugün daha başka maksatlarla devam edip gitmektedir.

İçinde bulunduğumuz derin ve milli kültür buhranının kökü bu eski hatalardadır.

“Köhnə şeirdə bir Füzuli türkcəsi var: Füzuli də eynən Nəvai kimi tikanlı bağçalarda gül dərməyin zövqü və şövqü içindədir: Məcnunun Leylanı sevdiyi qədər üstün bir Türk dili sevgisiylə “Mən tikantək sərt bilinən Türkcəylə gül yarpağı kimi şeirlər söyləyəcəyəm” demiş və əziz dilimizi gerçəkdən gül yarpağı kimi incə rəngli söyləyişlərə qovuşdurmuşdur.

Onlar Türkcənin böyük aşıqləriydilər. Onun üçün əbədi oldular” (N.S.BANARLI).

*"Füzuli misralarına illüstrasiya".
Rəssam: Oqtay Sadiqzadə*